

PTE BTK Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszék – SENSUS-kutatócsoport
PTE BTK Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola – PTE KPVK Filozófiai Doktori Iskola
PAB Nyelv- és Irodalomtudományi Szakbizottság – Irodalomelméleti Munkabizottság
PPKE BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet – Francia Kapcsolat Kutatócsoport
MTA PAB I. Nyelv- és Irodalomtudományi Szakbizottság – Irodalomelméleti Munkabizottság

DERRIDA LECTURES/DERRIDA-ELŐADÁSOK 2024
In memoriam Jacques Derrida

RESPONSABILITÉ – SECRET – TÉMOIGNAGE
RESPONSABILITY – SECRET – TESTIMONY
FELELŐSSÉG – TITOK – TANÚSÁG

ABSTRACTS – ABSZTRAKTOK

Időpont:

10-11. October 2024. | 2024. október 10-11.

Helyszín:

PTE BTK Kari Tanácsterem
7624 Pécs, Ifjúság u. 6.

Szervezők:

Radvánszky Anikó (PPKE-PPCU): radvanszky.aniko@btk.ppke.hu

Orbán Jolán (PTE-UP): orban.jolan@pte.hu

DERRIDA LECTURES/DERRIDA-ELŐADÁSOK 2024
In memoriam Jacques Derrida

10. OCTOBER 2024 – 2024. OKTÓBER 10. 11.00-18.00

11.00-11.10 **OPENING REMARKS/MEGNYITÓ: ORBÁN Jolán** (University of Pécs)

11.10-13.00 **WRITING – CURIOSITY – SECRET | ÉCRITURE – CURIOSITÉ – SECRET**
ÍRÁS – KÍVÁNCISISÁG – TITOK
Chair/Elnök: ORBÁN Jolán (University of Pécs)

11.10-11.40 **LUIGI TASSONI** (University of Pécs):

SENSE OF SECRET AND SOME CONSEQUENCES OF NONSENSE

In my speech I will explore, thanks to the interferences between literature and philosophy, how enter the secret, how touch the secret, in the breadth of its functional motivations. The explicit reference to *l'écriture* as literature defuses the risk of the absence of sense and the possibility that nonsense acts in the secret. This condition concerns the secret as a container. The space of the secret contains sense and nonsense, which, as Gilles Deleuze explains, exist in co-presence. It is not true that nonsense has no meaning. Furthermore, the secret, in the derridian interpretation, promises curiosity, and if it is encrypted, if it becomes a phantom secret, it shifts the usual, common, habitual strategy, and, I would add, displaces by enriching the possibilities of explanation and direct or indirect identification. We must probably imagine correspondences of different qualities between the surplus value of the secret, this matter of sense and nonsense, and its recognition. The secret, once recognized, can generate, as happens in the text of the poem, indirect meanings, which motivate it beyond its basic motivations. The speech regards three steps: *In Search of Secret, The Space of the Secret, Poetics of the Secret*.

A TITOK ÉRTELME ÉS AZ ÉRTELMETLENSÉG NÉHÁNY KÖVETKEZMÉNYE

Előadásomban az irodalom és a filozófia közötti interferenciáknak köszönhetően azt vizsgálom, hogy miként közelíthetünk a titokhoz, hogyan érinthetjük meg, funkcionális motivációinak széles skáláján. A *l'écriture* mint irodalom kifejezett említése hatástalanítja az értelem hiányának kockázatát és annak lehetőségét, hogy a titokban az értelmetlenség cselekszik. Ez a feltétel a titkot mint tárolóedényt érinti. A titok tere tartalmazza az értelmet és az értelmetlenséget, amelyek, ahogy Gilles Deleuze kifejti, együttesen léteznek. Nem igaz, hogy az értelmetlenségnek nincs értelme. Továbbá a titok a derridianus értelmezésben kíváncsiságot ígér, és ha titkosítva van, ha fantomtittokká válik, akkor eltolja a szokásos, közös, megszokott stratégiát, és - hozzátenném - a magyarázat és a közvetlen vagy közvetett azonosulás lehetőségeinek gazdagításával kiszorítja. Valószínűleg különböző minőségű megfeleléseket kell elképzelnünk a titok többletértéke, az értelem és az értelmetlenség eme ügye és a felismerés között. A titok, ha egyszer felismerték, közvetett jelentéseket generálhat, ahogyan a vers szövegében is történik, amelyek az alapmotívumokon túl motiválják. Az előadás három kérdést vizsgál: *A titok keresése, A titok tere, A titok poétikája*.

11.40-12.00 **DISCUSSION/VITA**

12.00-12.10 **COFFE BREAK/KÁVÉSZÜNET**

12.10-12.40 GIUSTINO DE MICHELE (Aix-Marseille Université, CIELAM)
(Civis3i/AMIDEX – MSCA Actions)

SECRETS OF MARX

In the first year (1991-1992) of the seminar *Répondre – du secret*, Derrida exposes several possible definitions of secrecy – from separation, to encryption, to silence – which depend on the different etymologies that define the secret in different origin languages. The aim of my intervention will be to read Derrida's analysis of Marx (in *Spectres of Marx*) and of his many references to the secret in light of these definitions. Be it in scene of all heritage – “*on hérite toujours d'un secret*” (*Spectres de Marx*, 1993: 40) or in the scene of the creation of all value – “*l'origine de la valeur d'échange, c'est la naissance du capital. De la mystique et du secret*” (269), this reading will head toward the figures of the “phantom” and of the “crypt”, while moving on the background of another, parallel interpretation of Hamlet's haunting.

MARX TITKAI

A *Répondre – du secret* című szeminárium első évében (1991-1992) Derrida a titok több lehetséges definícióját tárja fel – az elkülönítéstől a titkosításon át a hallgatásig –, amelyek a különböző eredetű nyelvekben a titkot meghatározó különböző etimológiáktól függenek. Előadásom célja, hogy Derrida Marx elemzését (a *Marx kísértetei*-ben) és a titokra való számos utalását e definíciók fényében olvassam. Legyen szó minden örökség színteréről – „*on hérite toujours d'un secret*” (*Spectres de Marx*, 1993: 40) vagy minden érték keletkezésének színteréről – „*l'origine de la valeur d'échange, c'est la naissance du capital. De la mystique et du secret*” (269), ez az olvasat a »fantom« és a »kripta« alakjai felé veszi az irányt, miközben a Hamlet kísértetjárásának egy másik, párhuzamos értelmezésének hátterében mozog.

12.40-13.00 DISCUSSION/VITA

13.00-14.00 LUNCH BREAK/EBÉDSZÜNET

14.00-18.00 POETRY – SECRET – TESTIMONY | POÉSIE – SECRET – TÉMOIGNAGE
KÖLTÉSZET – TITOK – TANÚSÁG

14.00-14.30 SZÁVAI DOROTTYA (Pannon University):

POÉSIE, RESPONSABILITÉ, SECRET, TÉMOIGNAGE
DERRIDA, LECTEUR ET TÉMOIN SECRET DE LA POÉSIE (BAUDELAIRE, PILINSZKY)

Mon intervention a pour objet de traiter l'idée de secret, de responsabilité et de témoignage de Jacques Derrida dans le contexte de la poésie. Mon intérêt se porte sur les liens essentiels qui existent entre la parole poétique, caractérisée depuis la modernité, par le non-dit, l'indicible et „ce qui ne se dit pas”, c'est-à-dire le secret dans le sens derridien du terme. Mes exemples seront tirés de Baudelaire dont Derrida est grand lecteur dans son *Donner le temps* et *Répondre – du Secret*, ainsi que de János Pilinszky (1921-1981), figure fondamentale de la dernière période de la modernité hongroise, grand lecteur de Baudelaire, lecteur secret de Derrida – j'entends, évidemment, ceci strictement dans un sens métaphorique. Or, l'œuvre de János Pilinszky s'incline dans la tradition hermétique de la poésie moderne qui s'offre particulièrement à une lecture derridienne, fondée sur les ouvrages suivants : *Sauf le Nom*, *Khora* et surtout *Passions*, ainsi que *Répondre – du secret*.

KÖLTÉSZET, FELELŐSSÉG, TITOK, TANÚSÁG. DERRIDA MINT ((BAUDELAIRE, PILINSZKY) KÖLTÉSZETÉNEK TITKOS TANÚJA ÉS OLVASÓJA

Előadásomban Jacques Derrida titok-, felelősség- és tanúságértelmezését a költészet távlatába helyezem. Kérdésfelvetésem a derridai titok-felfogást a költői szó perspektívájába állítja, mely a modernitással kezdődően a kimondatlan, a kimondhatatlan uralma alatt áll, vagyis a derridai értelemben vett titok, az „ami nem mondja ki magát” összefüggésébe kerül. Két példát hozok: Baudelaire-ét, akinek Derrida nagyszabású olvasatot szentel *Az idő adománya* és a *Répondre – du secret* kötetekben, illetve Pilinszkyét, aki szintén nagy Baudelaire-olvasó volt, s képletesen szólva Derrida „titkos olvasója” is. A Pilinszky-költészet pedig erősen kötődik a modern európai líra hermetikus hagyományához, mely kínálja magát, egy, az *Esszé a Névről* kötetben (főképp a *Szenvedélyek* című esszén), valamint a *Répondre – du secret* kötetben alapuló derridai olvasatra.

14.30-15.00 **RADVÁNSZKY ANIKÓ** (Pázmány Péter Catholic University):

LES EFFETS DU SECRET. LA QUESTION DE LA RESPONSABILITÉ ET LE « TOURNANT » ÉTHIQUE DES SCIENCES LITTÉRAIRES

Dans ma présentation, j'explorerai la relation entre le secret et la responsabilité, en me basant sur le séminaire intitulé *Répondre – du secret* de Derrida et ses analyses littéraires. Je tenterai de répondre à la question de savoir comment la notion « non négative » de secret et l'éthique hyperbolique qui lui est associée peuvent être liées au tournant éthique dans les études littéraires.

A TITOK EFFEKTUSAI. A FELELŐSSÉG KÉRDÉSE ÉS A HUMÁNTUDOMÁNYOK ETIKAI „FORDULATA”

Előadásomban Derrida *Répondre – du secret* című szemináriumi anyaga és irodalmi elemzése alapján a titok és felelősség kapcsolatát fogom megvizsgálni. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy a titok „nem negatív” fogalma, valamint a hozzá kapcsolódó hiperbolikus etika mennyiben kapcsolható az irodalomtudomány etikai fordulatához.

15.00-15.30 **DISCUSSION/VITA**

15.30-16.00 **COFFE BREAK/KÁVÉSZÜNET**

16.00-18.00 **RESPONSABILITY – SECRET– NATURE | RESPONSABILITÉ – SECRET – NATURE | FELELŐSSÉG – TITOK – TERMÉSZET**

Chair/Elnök: RADVÁNSZKY Anikó (Pázmány Péter Catholic University):

16.00-16.30 **BOROS JÁNOS** (University of Pécs):

TALKING ABOUT „WHAT DOES NOT SAY ITSELF”. DERRIDA ON SECRET

Man is the only one who has a relationship with the secret, who has this concept at all. The secret is therefore tied to language and to thinking. The fact that something says itself, speaks itself, can be said, is closely linked to the man who uses language. The secret belongs to language, to the utterance of language or to communication with language. But in a negative sense. The question of the secret raises linguistic, metaphysical, epistemological questions, which Derrida mentions in the first chapter of his book. His questions also have anthropological and

sociological implications for understanding society and ourselves as human beings. Perhaps the most important question is, what can democracy do with secrecy when we assume that democracy is only possible in the context of transparent and understandable power relations? And what does the secret mean for the sciences and technology that make our lives possible and shape our civilisation today? It is well known that science believes that there is no secret, only the limits of research to date. Everything that exists can be explored and known, it is only a matter of time. In my presentation, I will attempt to understand, typologise and take a position on these issues by drawing on the history of philosophy and contemporary philosophical conceptions.

BESZÉLNI ARRÓL, „AMI NEM MONDJA KI MAGÁT”. DERRIDA A TITOKRÓL

Az ember az egyetlen, akinek viszonya van a titokhoz, akinek egyáltalán van ilyen fogalma. A titok tehát a nyelvhez és a gondolkodáshoz kötődik. Az, hogy valami kimondja magát, az, hogy kimondható, szorosan kötődik a nyelvvel használó emberhez. A titok a nyelvhez, a nyelv kimondásához vagy a nyelvvel való kommunikációhoz tartozik. De negatív értelemben. A titok kérdése nyelvészeti, metafizikai, ismeretelméleti kérdéseket vet fel, amelyeket Derrida már könyve első fejezetében említ. E kérdések antropológiai és szociológiai vonatkozásokkal bírnak és szerepet játszanak a társadalom és önmagunk, mint emberi lények megértése során. Talán a legfontosabb kérdés az, hogy mit kezdhet a demokrácia a titoktartással, ha feltételezzük, hogy a demokrácia csak átlátható és érthető hatalmi viszonyok között lehetséges. És mit jelent a titok a tudományok és a technológia számára, amelyek lehetővé teszik mai életvitelünket és alakítják civilizációnkat? Köztudott, hogy a tudomány szerint nincs titok, csak a kutatás eddig elért határai. Minden, ami létezik, feltárható és megismerhető, ez idő kérdése. Előadásomban a filozófiatörténetre és a kortárs filozófiai felfogásokra támaszkodva megpróbálom megérteni, tipologizálni ezeket a kérdéseket és állást foglalni a felvetett problémákkal kapcsolatban.

16.30-17.00 BELOVAI GYÖRGY (University of Pécs):

„(...) INSEPARABLE FROM ITS VERY NATURE” –THE MANY (DERRIDEAN) SECRETS OF WALDEN

In my presentation I will not attempt to unravel the secret of Henry David Thoreau's most famous text. I do not want to decode this secret (or perhaps more accurately, these secrets), but to point out how the "Derridean secret" in *Walden* works in conjunction with the conceptual web of response/nonresponse, duty, responsibility, etc. I argue that we can read *Walden* as a turning towards the Other, a radical ethico-political experiment, while referring to Thoreau's text as literature. To understand this, we will be helped by what Derrida calls "the exemplary secret of literature", a reflection on a not phenomenizable secret that ultimately leads us to the inseparability of democracy and literature. It is precisely this unspeakable, unshareable and unconditional secret that can make a valuable reading of Thoreau's text „after Derrida”. Because the „Derridean secret” belongs essentially to *Walden* as a radical ethico-political experiment. As Thoreau says in *Walden*: *You will pardon some obscurities, for there are more secrets in my trade than in most men's, and yet not voluntarily kept, but inseparable from its very nature.*

„(...) A DOLGOK LÉNYEGÉBŐL FOLYIK” – A WALDEN SZÁMOS (DERRIDAI) TITKA

Előadásomban nem arra teszek kísérletet, hogy megfejtssem Henry David Thoreau leghíresebb szövegének a titkát. Nem dekódolni akarom a titkot (vagy talán pontosabban: titkokat), hanem rámutatni arra, hogy a *Walden*-ben hogyan működik az a „derridai titok”, amely a válasz/nemválasz, kötelesség, felelősség stb. fogalmi hálójával kapcsolódik össze. Azt állítom, hogy a *Walden*-t olvashatjuk úgy is, mint a Másik felé fordulást, egy

radikális etiko-politikai kísérletet, miközben Thoreau szövegére mint irodalomra hivatkozunk. Ennek megértéséhez segítségünkre lesz az, amit Derrida „az irodalom példaszzerű titkának” nevez, egy olyan nem fenomenizálható titkon való gondolkodás, amely végérvényben elvezet minket a demokrácia és az irodalom szétválaszthatatlanságához. Éppen ez az elmondhatatlan, közölhetetlen és korlátlan titok az, ami értékessé teheti Thoreau szövegének „Derrida utáni” olvasatát. Hiszen a „derridai titok” lényegileg tartozik a *Walden*hez mint radikális etiko-politikai kísérlethez. Ahogy Thoreau írja a *Walden*ben: „Bocsássák meg nekem, ha kissé homályosan szólok, de mesterségemben több a titok, mint másokéban, noha ez semmiképp sem önkényes titkolózás, hanem a dolgok lényegéből folyik.”

17.00-17.30 ORBÁN JOLÁN (University of Pécs):

POETICS AND POLITICS OF THE SECRET

"What is the secret and how does it relate to the call to responsibility?" - asks Jacques Derrida in his seminars held in Paris, New York and Irvine between 1991 and 1992, published in 2024 with the title: *Répondre - du secret*. At the same time as these seminars, Derrida gave lectures on similar topics at numerous universities, including Cambridge, Belgrade, Kyoto, Oxford, Prague, Naples, Budapest (ELTE, MTA) and others. In Derrida's writings published since the 1990s, the questions of secrecy, responsibility and testimony are interlinked, and I would like to highlight three texts that offer different perspectives on this questions: *Donner la mort* (The Gift of Death), which was delivered as a lecture at the conference *L'éthique du don* (The Ethics of Giving) in 1990, and published as a book in 1999, as well as the essay *Passions*, written in 1991 and published in 1993, and his conversation with Maurizio Ferraris entitled *Il gusto del segreto* (1997, English translation: *A Taste for the Secret*, 2001). The critical reading of the different versions of the text offers an opportunity to gain an insight into Derrida's *atelier* without revealing or exposing his secrets. In this paper I will argue that the secret is a poetic and political question for Derrida, and I will analyse the interwovenness of philosophy (Augustine, Kant, Kierkegaard, Husserl, Heidegger, Patočka), psychoanalysis (Freud) and literature (Melville, Poe, Baudelaire, Kafka) in his writings creating the unique and secret patterns of Derrida's text.

A TITOK POÉTIKÁJA ÉS POLITIKÁJA

„Mi a titok és hogyan kapcsolódik a felelősségre való felhívással?” – teszi fel a kérdést Jacques Derrida az 1991-1992 között Párizsban, New Yorkban, Irvine-ban tartott szemináriumain, amelyek *Répondre – du secret* címen jelentek meg 2024-ben. A szemináriumokkal egyidőben Derrida számtalan egyetemen tartott hasonló témában előadásokat, többek között Cambridge, Belgrád, Kiotó, Oxford, Prága, Nápoly mellett Budapesten (ELTE, MTA) is. A kilencvenes évektől publikált Derrida-szövegekben összekapcsolódik a titok, a felelőség és tanúság kérdése, három szöveget szeretnék kiemelni, amelyek ennek a kérdésnek más-más megvilágítását adják: *Donner la mort* (A halál adománya), amely előadásként a *L'éthique du don* (Az adás etikája) konferencián hangzott el 1990-ben, könyvformában pedig 1999-ben jelent meg; a *Passions* (Szenvedések) című esszé, amely 1991-ben íródott és 1993-ban publikálta; valamint a Maurizio Ferraris-szal folytatott beszélgetését, melynek címe: *Il gusto del segreto* (1997, A titok íze). A különböző szövegváltozatok vizsgálata lehetőséget kínál arra, hogy bepillantást nyerjünk Derrida írás-műhelyébe, anélkül, hogy felfednénk vagy lelepleznénk a titkát. Az előadásban amellet érvelek, hogy Derrida számára a titok poétikai és politikai kérdés, és azt elemzem, hogy az írásaiban miként szövődnek egymásba a filozófia (Augustinus, Kant, Kierkegaard, Husserl, Heidegger, Patočka), a pszichoanalízis (Freud), valamint az irodalom (Melville, Poe, Baudelaire, Kafka) szálai, és miként hozzák létre a mindig egyedi és mindig titokteli mintázatokat.

17.30-18.00 DISCUSSION/VITA

DERRIDA LECTURES/DERRIDA-ELŐADÁSOK 2024
In memoriam Jacques Derrida

11. October 2024 – 2024. október 11. 11.00-16.00

11.00-13.00 PARRHESIA – SECRET– VIE | PHARRECY – SECRET – LIFE
PARRHÉSZIA – TITOK – ÉLET
Chair/Elnök: RADVÁNSZKY Anikó (Pázmány Péter Catholic University)

11.00-11.30 KICSÁK LÓRÁNT (Eszterházy Károly Catholic University – METU):

SECRET ET PARRHESIA – LES LIMITES DE L'EXIGENCE ABSOLUE DU DÉVOILEMENT DE SOI

Dans ses cours publiés sous les titres *L'herméneutique du sujet* et *Le courage de la vérité*, Foucault analyse minutieusement les techniques de soi hellénistiques qui ont entraîné un changement radical dans la structure de la subjectivité européenne. Le souci de soi philosophique s'accomplit dans la formation d'une vie vraie, fondée sur la véridiction de soi à soi-même et aux autres, sur la vérité de soi qui doit être absolument dite. De ce point de vue, je voudrais réfléchir à l'analyse de Derrida sur le secret et examiner ce qui découle de l'exigence morale de tout dire sur soi-mêmes, de cette *parrhèsia*, comme condition du développement moral ou de la formation du sujet éthique. Dans quelle mesure la parrhèsie peut-elle être considérée comme le dévoilement de tous les secrets de soi-même? Comment la *parrhèsia* affecte-t-elle le secret, la structure phénoménologique générale du secret, la structure de ce qui est dit et de ce qui est à dire sur nous-mêmes; et comment le secret, le dicible et l'indicible affectent-ils la parrhèsie elle-même, là où son exigence se heurte aux limites de l'indicible? Au-delà de la verbalité, les autres formes du dévoilement de soi, les gestes, l'allure, la forme ou le mode de vie, n'impliquent-ils pas déjà qu'un tel dévoilement de soi est aussi un dévoilement de soi?

TITOK ÉS PARRHÉSZIA – AZ ÖNFELTÁRULKOZÁS ABSZOLÚT KÖVETELMÉNYÉNEK KORLÁTAI

Foucault *L'herméneutique du sujet* és *Le courage de la vérité* című előadásában részletesen elemzi azokat a hellenisztikus önformáló technikákat, amelyek lényegi változást eredményeznek az európai szubjektivitás szerkezetében. A filozófiai öngondozás az igaz élet megformálásban teljeseedik ki, melynek alapját az önmagunkkal és másokkal szembeni igazmondás alkotja. Az önmagunkról kötelezően kimondandó igazság. Efelől az értelmezés felől szeretném Derrida titok elemzéseit átgondolni, és megvizsgálni, mi következik abból, ha morális követelménnyé tesszük, mert ez morális fejlődésünk vagy etikai szubjektumunk megalkotásának feltétele, hogy mindent őszintén mondjunk ki magunkról. Mennyiben tekinthető a parrhészia úgy, mit önmagunk minden titkának feltárása és kimondása? Hogyan érinti a titkot, a titok általános fenomenológiai szerkezetét, az önmagunkról kimondottak, kimondhatók és kimondandók szerkezetét; és hogyan érinti magát a parrhésziát, képes-e ez a követelmény behatolni a kimondhatatlanba vagy ellehetetlenül vele szemben.? Mít kezdhet a kimondás követelménye kimondhatatlanság korlátjával? A verbalitáson túl az önmegnyilatkozás egyéb formái, a gesztusokat, a megjelenés, a fellépés és az egész életforma és életstílus, nem jelenti-e máris azt, hogy ez ilyen önfeltárulás máris önelrejtés is egyben?

11.30-12.00 **HORVÁTH Eszter** (Budapest Metropolitan University):

LA VIE SECRETE DES PHILOSOPHEMES

Je m'intéresse aux moments troublants et tremblants de la philosophie occidentale, les moments où la philosophie se met à trembler, et, tremblant, nous fait trembler nous-mêmes – ou, au moins frémir, vibrer ou résonner avec. Les secousses de ses tremblements, secousses à faire trembler tout son édifice, ses murs, ses colonnes, ses fondements comme ses habitants, ses personnages conceptuels, ces séismes des fondements métaphysiques nous arrivent de loin et nous font des histoires depuis longtemps, histoires qui s'écrivent à plusieurs mains, s'articulent à plusieurs voix. Arrêtons-nous cette fois sur une de ces histoires, troublante et énigmatique, pourtant peu citée dans nos contextes continentaux, celle ouverte par Ludwig Wittgenstein et son *Tractatus Logico-Philosophicus*. Prenons l'énoncé 6.522: „Il y a assurément de l'indicible. Il se montre, c'est le Mystique”. Nous allons essayer de la comprendre avec l'aide des analyses derridiennes du „mysterium tremendum”, et suivre l'histoire du mystère parmi les ébranlements de la pensée occidentale du XXème siècle.

A FILOZOFÉMÁK TITKOS ÉLETE

A nyugati filozófia zavarba ejtő és megrendítő pillanataira szeretném felhívni a figyelmüket, azokra a pillanatokra, amikor a filozófia évezredek építménye megremeg, és remegve minket is megremegtet. A metafizika alapjainak rengései távolról érkeznek, újabb és újabb megrázó jelenetben adják hírül, hogy ezek az alapok igencsak instabilak, és ezzel az instabilitással számolnunk kell. A jelenet, amelyet ma felidézünk, kellően zavarba ejtő és rejtélyes, emlékezetes marad mindazoknak, akik valaha is találkoztak vele, mégis ritkán idézzük fel a kontinentálisnak nevezett filozófia kontextusában: Ludwig Wittgenstein *Tractatus Logico-Philosophicus* című könyvecskéjéről lesz szó, amely kétségkívül a huszadik század filozófiai földrengéseinek egyik epicentruma. Kiindulópontunk a 6.522-es állítás: „Kétségtelenül létezik a kimondhatatlan. Ez megmutatkozik, ez a misztikum.” Ehhez a kijelentéshez kapcsolódunk Derrida „mysterium tremendum”- elemzéseinek segítségével, és igyekszünk felfedni a misztikum mint filozoféma történetét a XX. századi gondolkodás megrázkódtatásai között.

12.00-12.30 **XINGRUI GENG** (University Catholic of Leuven):

ENTRE L'INTÉRIEUR ET L'EXTÉRIEUR

Derrida se qualifie à plusieurs reprises dans ses œuvres et dans le film comme un "marrane", un terme d'origine espagnole initialement péjoratif, désignant ceux qui, tout en se convertissant en apparence au christianisme, continuaient à pratiquer secrètement le judaïsme. Un terme plus neutre est celui de "crypto-juif". Derrida extrait de cette figure une structure existentielle universelle, le "crypto-X en général". Le phénomène marrane est cela qui ne peut se laisser réduire à la forme de la présence ; il reste un secret. Dès qu'il se révèle comme marrane, son secret intérieur est exposé, et il cesse alors d'être marrane. Dans cette structure, la distinction entre intérieur et extérieur est floue. Tous les historiens qui étudient le marranisme s'accordent à dire que l'apparence chrétienne n'a pas laissé l'intérieur juif intact ; le catholicisme apparent a profondément imprégné leur moi juif. Bien que semblant appartenir à deux cultures, les marranes étaient en réalité des étrangers pour chacune d'elles. Ils vivent dans un espace que Derrida décrit répétitivement : un lieu à la fois intérieur et extérieur. Derrida est fasciné par « l'entre », la zone intermédiaire entre "l'intérieur" et "l'extérieur", et dans de nombreux sujets, il utilise l'expression "ni à l'intérieur, ni à l'extérieur". En parlant des œuvres d'art, le cadre n'est ni à l'intérieur ni à l'extérieur ; en discutant des genres littéraires, le titre n'est ni à l'intérieur ni à l'extérieur. La manifestation du monde semble non continue, non homogène, composée de multiples zones marginales qui ne peuvent se manifester sous la forme de la présence. Dans *De la grammatologie*, en renversant la relation fondatrice entre le discours et l'écriture, Derrida a déjà tenté de montrer l'instabilité de la structure intérieur/extérieur. Selon

Saussure et Rousseau, l'écriture est un dérivé de la langue parlée, un signe de signes. Derrida, en s'appuyant sur la théorie de Peirce, tente de démontrer que le signe est à la fois un dérivé et occupe une position originale. L'accusation de Saussure selon laquelle l'écriture, en tant que système extérieur, corrompt et contamine le système intérieur de la langue, n'est pas fortuite. Ce discours de la différence entre intérieur et extérieur est en réalité un discours du désir, un discours logocentrique fondé sur la distinction entre présence et absence, et opérant par exclusion et répression. Cette lecture de Derrida tente de discuter, à travers l'analyse des termes psychanalytiques d'incorporation et d'introjection, pourquoi et comment la frontière entre intérieur et extérieur devient floue, et pourquoi il est impossible d'avoir un système intérieur pur.

A KÜLSŐ ÉS A BELSŐ KÖZÖTT

Derrida műveiben és a filmben többször is „marranó”-nak nevezi magát, ami egy spanyol eredetű, eredetileg pejoratív kifejezés, amely azokat jelölte, akik látszólag áttértek a kereszténységre, de titokban továbbra is gyakorolták a judaizmust. A semlegesebb kifejezés a „kripto-zsidó”. Derrida ebből a figurából egy egyetemes egzisztenciális struktúrát, a „kripto-X-et általában” emeli ki. A marrano jelenség az, ami nem redukálható a jelenlét formájára; titok marad. Amint marranóként mutatja meg magát, belső titka lelepleződik, és megszűnik marranónak lenni. Ebben a struktúrában elmosódik a belső és a külső közötti különbség. Minden történész, aki a marranizmussal foglalkozik, egyetért abban, hogy a keresztény megjelenés nem hagyta érintetlenül a zsidó belsőt; a látszólagos katolicizmus mélyen átítatta zsidó énünket. Annak ellenére, hogy látszólag két kultúrához tartoztak, a marranók valójában mindkettőnek idegenek voltak. Olyan térben éltek, amelyet Derrida ismételten leír: egy olyan helyen, amely egyszerre volt belső és külső. Derridát lenyűgözi a „köztes”, a „belül” és a „kívül” közötti köztes zóna, és számos témában használja a „sem belül, sem kívül” kifejezést. Amikor műalkotásokról beszél, a keret sem belül, sem kívül nincs; amikor irodalmi műfajokról beszél, a cím sem belül, sem kívül nincs. A világ megnyilvánulása nem folytonosnak, nem homogénnek tűnik, többszörös peremzónákból áll, amelyek nem tudnak jelenlét formájában megnyilvánulni. A *Grammatológiában* a diskurzus és az írás közötti alapvető viszony megfordításával Derrida már megkísérelte megmutatni a kívül-belül struktúra instabilitását. Saussure és Rousseau szerint az írás a beszélt nyelv származéka, a jelek jele. Derrida, Peirce elméletére támaszkodva, megpróbálja bemutatni, hogy a jel egyszerre származék és eredeti pozíciót foglal el. Saussure vádja, miszerint az írás mint külső rendszer megrontja és beszennyezi a nyelv belső rendszerét, nem véletlen. A kívül és belül közötti különbség diskurzusa valójában a vágy diskurzusa, egy logocentrikus diskurzus, amely a jelenlét és a hiány megkülönböztetésén alapul, és a kirekesztésen és az elfojtáson keresztül működik. A pszichoanalitikus fogalmak, az inkorporáció és az introjekció elemzésével az előadás azt vizsgálja, hogy miért és hogyan homályosodik el a határ a belső és a külső között, és miért lehetetlen tiszta belső rendszer.

12.30-13.00 DISCUSSION/VITA

13.00-14.00 LUNCH BREAK/EBÉDSZÜNET

14.00-17.00 **ARCHIVE – SECRET – LOVE | ARCHIVE – SECRET -- AMOUR**

ARCHÍVUM – TITOK -- SZERELEM

Chair/*Elnök*: HORVÁTH Eszter (Budapest Metropolitan University):

14.00-14.30 **KÉRCHY VERA** (University of Szeged):

ANNA JERMOLAEWA'S LOUD-QUIET AN-ARCHIVE

In her work, exhibited for the 60th Venice Biennale, the conceptual artist, who fled the Soviet Union for Austria, deconstructs the duality of showing and not showing, telling and not telling, exhibiting and hiding. She embeds her historical 'documents' in trace-like allusions, materialised poetic images ranging from the flowers of revolutions to the telephone boxes of migrants functioning as time capsules, the 'reenactment' of sleeping on a bench and the palimpsests-like x-ray vinyls containing banned Western pop music, to *Swan Lake* broadcasted in Soviet television in a loop for days in times of political unrest, and thus transformed (from a tool of censorship) into a cultural code of resistance. The exhibition speaks of the personal and collective memories of political oppression without adapting the representational rhetoric of violence and power, without using communicative-informative language, thus avoiding the appearance of an 'objective', classificatory preservation. In this way, the five rooms, which preserve the past as a trace, are transformed into a spectral space opening onto the future (the 'to come'), waiting for the (unexpected turn as) 'other'. The secret (and the promise) of the exhibition, both preserved and revealed, is that the video projected on a screen in endless repetition shows dancers rehearsing *for* the current regime change in Russia.

ANNA JERMOLAEWA BESZÉDES-HALLGATAG AN-ARCHÍVUMA

A Szovjetúnióból Ausztriába menekült konceptuális művész 60. Velencei Biennálére kiállított munkájában a megmutatás és a nem-megmutatás, a mondás és a hallgatás, a kiállítás és az elrejtés kettősségét dekonstruálja. Történelmi „dokumentumait” nyomszerű utalásokba, materializált költői képekbe ágyazza a forradalom virágaitól kezdve a migránsok időkapzulaként működő telefonfülkéin, a padon alvás *reenactment*-jén és a tiltott nyugati könnyűzenét hordozó, palimpszesztszerű röntgenkép-lemezeken keresztül a politikai zavargások idején a szovjet televízióban loopszerűen közvetített s ezzel (a cenzúra eszközéből) az ellenállás kulturális kódjává váló *Hattyúk taváig*. Anélkül beszél „ki” a politikai elnyomás személyes és kollektív emlékeit, hogy az objektív, osztályozó megőrzés látszatát keltve, a kommunikatív-informatív nyelvet használva átvenné az erőszak és a hatalom reprezentációs retorikáját. Így a múltat nyomszerűen őrző öt terem a(z el-)jövőre nyíló, a (váratlan fordulatra mint) *másra* váró spektrális térré formálódik. A kiállítás egyszerre őrzött és kibeszélt titka (és ígérete), hogy a kivetítőn loopszerűen vetített filmen a táncosok a jelenlegi oroszországi rendszerváltásért próbálnak.

14.30-15.00 EGRI PETRA (University of Pécs – HAA):

DERRIDA'S POSTCARDS: LOVE, SECRET AND MOURNING

According to J. Hillis Miller, Jacques Derrida's *La carte postale*, published in 1980, is one of Derrida's most fascinating and challenging books. *La carte postale* is imbued with psychoanalysis: its last chapter (*Le facteur de la vérité*) is about Lacan, the second (*Spéculer - sur "Freud"*) is about Freud's seminal 1920 book, *Beyond the Pleasure Principle*. In contrast to these characteristically philosophical chapters, the first one, the *Envois*, which occupies half the book, is barely identifiable. It is an epistolary novel, like Rousseau's *New Héloïse*. But in *Envois*, we do not know who the addressee is, the physical material of the letters takes precedence over the message content, as it is dominated by the compulsively repetitive use of a picture postcard. The text mobilizes irrational fantasies to unravel problems of a relationship; love, or more an end of love is predominated by a gesture of mourning. Psychoanalysis permeates *Envois* but in a different way from the other two chapters. The most frequently mentioned authors are Freud, Plato and Socrates. Of these, Freud is sometimes evoked as an image, a person, with some references to the famous fort/da case of *Beyond Pleasure Principle*. Plato and Socrates, on the other hand, do not communicate a single classical philosophical idea, but they only appear as the postcard's images, often in an absurd, perverse situation. The *Envois* leaves the reader alone with its oppressive free associations, hallucinatory images, puppet-like allegorical Plato with Socrates, and syringe metonymies.

DERRIDA KÉPESLAPJAI: SZERELEM, TITOK ÉS GYÁSZ

J. Hillis Miller Jacques Derrida 1980-ban publikált *La carte Postale* művére úgy tekint, mint Derrida egyik leglenyűgözőbb, ám egyben legnagyobb kihívást jelentő könyvére. A *La Carte Postale*-t áthatja a pszichoanalízis. Utolsó fejezetének (*Le facteur de la vérité*) Lacan a főszereplője, a második (*Spéculer – sur „Freud”*) Freud 1920-as jelentős könyvéről, a *Túl az örömhelyről* szól. Ezen karakteresen filozófiai műfajú fejezetekkel szemben az első, a könyv felét elfoglaló *Envois* már alig meghatározható. Levélregény akár Rousseau *Új Héloïse*-e. Csakhogy az *Envoisban* nem tudjuk ki a címzett, az üzenet helyett előtérbe tolakodik a levél anyaga, és az indifferens levélpapír helyett egy kényszeresen ismétlődő képeslap uralkodik. A szöveg irracionális fantáziákkal bont meg elvileg logikus kapcsolati problémákat: a szerelem végét gyászoló gesztusnak az üzenetét. Az *Envois*-ban az egyik legtöbbször megjelenő szerzői név Freud neve (a másik kettő Platón és Szókratész). Közülük Freud olykor képként, személyként idéződik meg Platón és Szókratész viszont nem klasszikus filozófiai gondolatokat üzen, hanem egy képeslap képi oldalát, abszurd, perverz szituációjának a sémáját, a betű nyomasztó hatalmát kényszeríti rá a levelek szerzőjére és az olvasóra is. Az *Envois* magunkra hagy minket a nyomasztó szabad asszociációival, hallucinatorikus képeivel, bábú-szerű allegorikus Platónokkal Szokratészekkel, injekciós fecskendő metonímiákkal.

15.00-15.30 **SOM BALÁZS** (University of Debrecen):

EROTISM OF SECRECY

Love in today's philosophical discourse can be approached through the implication of a certain kind of secrecy. It's something that the lover – who as Roland Barthes already pointed out refers to a „speaker” –, who resides in its own act of confessing and through confession creating and in the same time handing over the lover subject to otherness. The performative of 'I love you', is just a gesture, but also closes itself off from any kind of intelligibility. In my lecture I would like to focus on two moments in Wong Kar-Wai's *Happy Together* and *In the Mood for Love*. What makes these two particular scenes interesting is the erotic tension – in its barthesian sense – a certain kind of fissure, gap, a playground, absence in the act of confession. The unintelligible murmuring of painful, unfulfilled love, which the lover enounces, but in the same manner keeps as a secret. Besides the analysis of the two chosen scenes, I would like to examine Roland Barthes' rather complicated „amorous distance” [distance amoureux] to deconstruction.

A TITOK EROTIKÁJA

Napjainkban a szerelem filozófiai diskurzusát, egy bizonyosfajta titokzatosság feltételezésén keresztül közelíthetjük meg. Ez a szerelmes – akiről Roland Barthes megállapította, hogy egy „beszélő”-höz kapcsolódik, aki a vallomás aktusában keletkezik, egyúttal pedig át is adja magát a máságnak. A „szeretlek” kijelentése pusztán performatívum, amelyben semmiféle racionalizálható tartalmat nem fedezhetünk fel. Előadásomban Wong Kar-Wai filmrendező *Happy Together* és az *In the Mood for Love* című filmjeiből két jelenet elemzésére vállalkozom. Ami ezt a két jelenetet különösen érdekessé teszi az a vallomás gesztusában fellelhető Barthes-féle erotika felől közelíthető meg. Egy hasadásra, résre, játéktérre, hiányra figyelhetünk fel a vallomás aktusában. Ez a végső értelem nélküli, csendes mormolása a beteljesületlen szerelemnek, mely a kijelentés pillanatában mégis titok marad. Az említett filmjelenetek elemzése mellett szeretném megvizsgálni Roland Barthes sajátos dekonstrukció irányába mutatott „szeretet-távolságát” [distance amoureux] is.

15.30-15.50 **DISCUSSION/VITA**

15.50-16.00 **CLOSING REMARKS: RADVÁNSZKY Anikó** (Pázmány Péter Catholic University),
ORBÁN Jolán (University of Pécs)

19.00-21.30 **SECRET – TITOK: BRUCH | GRIEG**

Kodály Center – Kodály Központ

Pannon Philharmonic Orchestra – Pannon Filharmonikusok

Pianist – zongorán közreműködik: **Misi Boros – Boros Misi**

Conductors – Vezényel: **Vass András, Michael Maciaszczyk**